

Morir algú

0.

No recordo quan vaig començar a pensar en català. Potser la nit del primer mort. Ho he fet. He mort una persona. Vaig pensar: he mort una persona. No vaig pensar: he matat una persona. He mort. Cal dir-ho així. Tanmateix, el verb matar també existeix en català. És al diccionari. Però sona molt menys català dir he matat una persona que no pas he mort una persona. L'última rèplica de Terra baixa de Guimerà em va quedar gravada al cap de ben petit quan vaig veure l'obra per primera vegada, a l'escola: he mort el llop, crida Manelic. No diu pas: he matat el llop. Guimerà també va haver d'aprendre a pensar en català. Va néixer lluny d'aquí, i de mare forastera. La seva primera llengua, materna, va ser la meva, el castellà, per a mi matern i també patern. Com jo, havia hagut d'aprendre a pensar en català, doncs. Ves quines coses. Però don Àngel no devia assassinar ningú, era un prohoms, i tothom sap que els prohoms no cometen crims i són moralment irreprotxables. esclar que deunido la gent que el venerable autor mata i fa matar en el seu teatre. Per amor, per gelosia, per angoixa, per desesperació. Per sexe, en una paraula. Però, que he mort mai algú per sexe, jo? No, si faig memòria. De cap manera. Jo només he mort algú per ser. Més ben dit: per anhel de ser. Català. Ser català. Per poder pensar –que és el mateix que dir però amb ningú que t'escolti–: he mort el llop, la guineu, la rata, l'escurçó, o la persona que em volia fer mal, a mi o als éssers que estimo, la persona que fa que ser català pugui ser una cosa més dolenta que no pas bona. Un incís important: mai no he mort ningú que no em volgués mal. Ni que no fos un o una indesitjable. Ni ningú que no fes nosa al món.

Primer de primària. Franco encara era viu. Col·legi de capellans de la petita burgesia d'una ciutat industrial lletja a parir. Ernesto González. Sis anys. Assegut al mig del no-res i els cursos que vindrien sempre al mig del no-res, vull dir ni del davant ni del darrere, per culpa del colló de lletra inicial del meu cognom: l'anodina G. El de davant meu, Jordi Gispert. El de darrere: Eudald Gorina. Tots dos amb G com jo però completament nostrats (aleshores, per a mi, vostrats –sé que no existeix aquesta paraula però per a mi és com se n'hauria hagut de dir en aquell moment). El de darrere de n'Eudald: en Pere Herranz. No es feia dir Pedro, però el cognom no semblava tan autèntic com el d'en Gispert i el d'en Gorina. Els pares de n'Herranz eren nascuts aquí però no els seus avis paterns, que havien vingut d'algun lloc de l'antic regne de Navarra. Millor navarrès o basc que del maleït sud, com el meu pare i la meva mare, la qual era del sud del sud, molt pitjor encara. Pel que fa als segons cognoms: jo, Calvo; en Gispert, Roig; en Gorina, Puigdollers i n'Herranz, Baulies. Mares de tots tres ben d'aquí, doncs. No hi tenia res a fer: tot jo cridava als quatre vents la meva condició de foraster. I d'allà baix per part de l'un i d'encara més avall, de l'altra. Els pitjors. Les sabates i la roba n'eren, no cal dir-ho, indicadors tant o més grollers que els meus cognoms.

Treu-te la o, vaig pensar de seguida. Suposo que en aquell moment el que en realitat devia pensar era quítate la o. Per tant, des d'aquell moment, el meu nom és Ernest. I posa't la i. Entre els cognoms.

Ernest González

i

Calvo.

Això era molt recomanable per compensar la castellanitat (o andalusitat) dels meus dos cognoms. Modificar-me el nom no va ser difícil. Capgirar-me els cognoms em va costar una mica més. Legalment. Sentimentalment una mica, també: no

per les germanes mitjanes del meu pare, que encara no m'ho han perdonat. Sinó per la seva germana gran, la tia Mercedes, que va morir dos mesos després del cop d'estat del 1981, i que va ser la persona de totes les que he conegut a la meua vida que s'assemblava més a un àngel. I una mica pel meu pare, també, el petit de tots cinc germans, que sense ser cap sant com la tia Mercedes, no era pas dolent, com sí que ho eren els seus altres germans: la tia Carmen, la tia Angustias i el maleït oncle Felipe, que a l'infern no descansi. La Carmen i l'Angustias González eren dones eixutes, corsecades, velles des que havien nascut. Sempre les he odiat. Odiades. Des de finals dels setanta, ambdues malviuen en una residència d'ancians, cegues totes dues, gairebé centenàries i fa anys que no les visito. Deuen ser mortes, suposo. No. Jo no hi he tingut res a veure. A elles, no les he mort (no les he mort o no les he mortes?, ara dubto) perquè no m'ha calgut fer-ho. De seguida van perdre la vista i el senderi. No van ser mai cap oposició real a la meua condició de ciutadà de primera. Ara soc n'Ernest Calvo. Legalment no vaig poder fer el canvi de nom i de cognom fins tot just acabada la carrera. El González, em sap greu, tia Mercedes i papa, l'he perdut. Ernest Calvo tampoc no queda tan malament. No és pas el sùmmum de la catalanor però sona sensiblement més bé que Ernesto González Calvo, que remet a nom de ministre franquista, de carrer de poble de la Manxa o d'alcalde popular d'un poble de Castilla la Vieja, com en dèiem abans. En castellà, Ernesto tampoc no és un nom gaire castís. Té, fins i tot, un cert aire aristocràtic. Tal vegada per l'obra d'Oscar Wilde, la que remarca justament la importància d'anomenar-se amb aquest nom. I que fa un joc de paraules amb la importància del caràcter. O de la forma de ser. Ser Ernest, ser Honest, em penso que n'és el paral·lelisme. Certament, els noms són importants. I tant Ernesto, el honesto, com sobretot Ernest, l'honest, sonen bé. Tot i que, malauradament, jo a casa no era Ernesto. Era En·nesto. Amb ena geminada. Per a la meua mare, a més,

amb la essa aspirada, també. Era En-nehto. I això sí que era fatídic.

A banda d'això, vaig descobrir que la qüestió dels cognoms tampoc no era tan important. Potser ho havia estat un cop acabada la guerra. Però a partir dels anys cinquanta i sobretot a partir de mitjans dels seixanta, els González, Pérez, Martínez, Gómez i sobretot els García van inundar amb tanta intensitat el territori (quin substantiu més idiota per no haver de dir el que hauríem de dir sense complexos) que bona part dels fills de tots aquells nouvinguts van poder integrar-se a la catalana terra sense gaires problemes. Molts anys més tard, al bell mig de la segona dècada del segle XXI, algú amb un nom que ni recordo va fer una pel·lícula titulada Vuit cognoms catalans, seqüela d'Ocho apellidos vascos, una autèntica mamaratxada sense cap mena de gràcia sobre el moviment independentista català i l'anomenat procés (riu-te'n del de Kafka). Si bé en una societat petita i obscura entre muntanyes humides i abruptes la condició de pertànyer a una estirp determinada amb llengua insòlita i amb ADN diferent (i grup sanguini), i per tant la puresa dels cognoms, encara pot tenir una mica de sentit, fa molts, però molts anys que al «territori» (ecs) català aquesta qüestió no té cap mena d'importància. A més a més, molts dels grans cognoms catalans havien fet, ja aleshores, aliances autèntiques amb famílies benestants Ebre enllà, a través d'enllaços matrimonials sense amor, per negocis bruts i lletjos. No hi ha res més semblant a un corrupte castellà que un corrupte català. Per tant, van ser els mateixos burgesos catalans, sobretot els més escandalosament rics, els primers que se la van passar per l'engonal, la puresa dels cognoms.

Però d'aquestes famílies que van fer fortuna a l'Espanya de postguerra, el noranta per cent de les quals vivien a la part alta de Barcelona, per damunt de l'Avenida del Generalísimo Franco, jo en vaig conèixer ben poques. Una, ben mirat, de la qual suposo que parlaré tard o d'hora. Els Gispert, Gorina,

Puig, Oller, Noguera, Reixach, Casulleras, Roig, Comelles, Ferrer, Ferrer, Bartra, Martí, Camí, Vila, Soler, etcètera, amb qui compartia escola eren tota una altra cosa. Havien perdut la guerra i sobreviviën gràcies a l'esperit treballador, tant si eren petits com mitjans empresaris. I d'obers, on vivien els meus pares, al centre d'aquesta ciutat lletja i grisa, en vam conèixer ben pocs. Van arribar uns anys més tard, al començament dels seixanta, i per sort meva no es van barrejar mai amb la meva família. Tampoc no va ser tan difícil: van anar a petar als gratacels que els urbanistes franquistes van dissenyar amb mala bava i pitjor gust als afores de la meva ciutat, vorejant les rieres fèrides per culpa dels tints i altres porqueries que hi abocaven les fàbriques.

Em vaig treure la o i primer vaig ser n'Ernest González i Calvo i després n'Ernest Calvo i prou. He mort disset persones per arribar on he arribat i soc. No. No us diré encara què soc.